

ШЛЮБ З ІНОЗЕМЦЕМ ЯК СПОСІБ ОБХОДУ ЗАКОНУ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

MARRIAGE WITH A FOREIGNER AS A WAY TO AVOID THE LAW IN INTERNATIONAL PRIVATE LAW

Землякова Д.О., студентка IV курсу

*Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Радчук О.П., к.ю.н.,

*доцент кафедри міжнародного приватного права та порівняльного правознавства
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Статтю присвячено дослідженню питання укладення шлюбу з іноземцем у контексті юридичної проблеми обходу закону в міжнародному приватному праві. Розглянуто поняття обходу закону в розумінні теорії міжнародного приватного права та Закону України «Про міжнародне приватне право», зазначено його причини і вияви, а також наслідки застосування. Проаналізовано право на шлюб та його закріплення в міжнародних документах та практиці ЄСПЛ. Визначено особливості регулювання таких відносин українським законодавством та законодавством деяких зарубіжних країн, досліджено підстави, процедуру та наслідки укладення шлюбу, які не є однаковими через розмаїття національних, культурних, історичних, ментальних та інших рис. Установлено, що обхід закону шляхом реєстрації подружніх стосунків може стосуватися різних аспектів цього процесу. Зокрема, обхід закону (залежно від мети) є таким: 1) щодо підстав або передумов (включає, як правило, вік і стать кожного партнера) укладення шлюбу; 2) щодо процедури; 3) щодо наслідків (фіктивні шлюби). У статті проаналізовано кожен із трьох визначених аспектів на прикладі України та країн світу. Зосереджено увагу на проблемі фіктивних шлюбів, досліджено врегулювання цього питання в Польщі і США. Визначено особливості запобігання обходу закону шляхом укладення шлюбів з іноземцями у цих країнах, зокрема, щодо перевірки намірів подружжя на створення сім'ї і встановлення юридичної відповідальності.

Також у статті розглянуто причини і наслідки укладення фіктивних шлюбів як особливого виду обходу закону. Акцентовано увагу на динаміці розвитку концепції шлюбного життя та його альтернативних форм, які варто відмежовувати від обходу закону. Зазначено про проблему «кульгаючих» шлюбів, визначено основну тенденцію міжнародного правового регулювання шлюбно-сімейних відносин як спосіб її подолання, наведено основні міжнародні договори, що демонструють прагнення до уніфікації міжнародно-правового регулювання в цій сфері.

Ключові слова: обхід закону, шлюб з іноземцем, колізійна проблема, «кульгаючі» шлюби, фіктивні шлюби, шлюбне шахрайство.

The statute is assigned to the last day of the relationship with the foreigner in the context of legal problems and circumvention of the law of international private law. The understanding of the circumvention of the law in the rational theory of international private law and the Law of Ukraine "About international private law" is understood, it is meant about its cause and manifestation, as well as the inheritance of stagnation. The right to any kind of registration in international documents and practice of the USPL has been analyzed. Due to the special features of regulation of such common Ukrainian legislation and the legislation of foreign countries, it has been reported that the procedure for laying down a hobby is not the same due to the development of the national, cultural, historical, mental and other rice. It has been established that circumvention of the law through the registration of marital relations may concern various aspects of this process. In particular, depending on the purpose, the circumvention of the law may be: 1) on the grounds or preconditions, which includes, as a rule, the age and sex of persons; 2) regarding the procedure and; 3) on the consequences of (fictitious) marriage. The article analyzes each of the three identified aspects on the example of Ukraine and the world. Attention is focused in detail on the problem of fictitious marriages, the settlement of this issue in foreign countries – Poland and the United States. The peculiarities of preventing circumvention of the law by concluding marriages with foreigners in these countries have been identified, in particular, regarding the verification of the spouses' intentions to start a family and the establishment of legal liability.

The article also considers the causes and consequences of fictitious marriages as a special type of circumvention of the law. Emphasis is placed on the dynamics of the development of the concept of married life and its alternative forms, which should be distinguished from the circumvention of the law. The problem of lame marriages is mentioned and the main trend of international legal regulation of marital and family relations as a way to overcome it is identified, and the main international treaties are presented, which clearly demonstrate the desire to unify international legal regulation in this area.

Key words: circumvention of the law, marriage with a foreigner, conflict problem, lame marriages, fictitious marriages, marital fraud.

Обхід закону як юридична проблема існує досить давно. Це пов'язано з певною автономією волі особи, свободи в реалізації власних прав, які часто мають інтернаціональний та екстериторіальний характер. Серед них – право на шлюб. Так, у ст. 12 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод закріплено, що чоловік і жінка, які досягли шлюбного віку, мають право на шлюб і створення сім'ї. Згідно з ч. 1 ст. 16 Загальної декларації прав людини 1948 р. чоловіки і жінки, які досягли повноліття, мають право без будь-яких обмежень за ознакою раси, національності або релігії одружуватися і засновувати сім'ю. Аналогічні позиції містить ще низка міжнародних документів, як-от Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., Конвенція про укладення та визнання дійсності шлюбів 1978 р. та інші.

Попри беззаперечність і широке застосування, наповнення і зміст права на шлюб не є однаковим у різних країнах та правових системах. Національні, культурні, історичні, ментальні та інші особливості зумовили

різне правове регулювання питання створення сім'ї. У ст. 55 Закону «Про міжнародне приватне право» визначено, що право на шлюб визначається особистим законом – *lex personalis* кожної з осіб, які подали заяву про укладення шлюбу. Визначальним є принцип *lex patriae* – колізійна прив'язка до країни громадянства. Тобто право на шлюб не є абсолютним і має реалізовуватись відповідно до національного законодавства. Аналогічно зазначає і ЄСПЛ у контексті положень Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод. Зокрема, він роз'яснив, що право на шлюб підпорядковується національним законам Договірних Держав у тому, що стосується його здійснення. У справі Ф. проти Швейцарії свою позицію ЄСПЛ уточнив, зазначивши, що право одружуватися і створювати сім'ю, гарантоване Конвенцією, веде до наслідків персонального, соціального та юридичного характеру. У коментарях до Конвенції також підкреслюється, що обмеження цього права можуть установлюватися в національному законодавстві тільки для захисту

легітимних інтересів (наприклад, для запобігання полігамії та інцесту) [2, с. 30].

В умовах динамічної глобалізації, активного туризму та процесів інтеграції все більшого поширення набувають сімейні союзи між громадянами різних країн. Проте наявність у кожного з партнерів особистого закону суттєво ускладнює правове регулювання процесу створення сім'ї, оскільки виникає питання про вибір права через «зіткнення» щонайменше двох правових порядків, що спричиняє виникнення так званої «колізійної проблеми». Хоча це є досить умовним, тому що той чи інший «колізійний» закон обирається не довільно, а відповідно до обов'язкового правила щодо вибору закону – «колізійної норми», яка міститься в законодавстві країни чи в укладеному нею міжнародному договорі [3, с. 75].

Варто зазначити, що міжнародно-правове регулювання шлюбно-сімейних відносин має на меті уніфікацію правового регулювання у цій сфері. Із цією метою укладаються міжнародні договори, як-от Конвенція про укладення та визнання дійсності шлюбів 1978 р., Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 р., Конвенція про згоду на одруження, шлюбний вік і реєстрацію шлюбу 1962 р., Конвенція про укладення і визнання дійсності шлюбів 1978 р. та інші. Попри це, актуальною залишається проблема «кульгаючих (шкутильгаючих)» шлюбів (коли шлюб, укладений в одній країні, не визнається в іншій).

Іноколи суттєва різниця в процедурі, підставах і правових наслідках укладення шлюбу породжує зловживання під час вибору права і реалізації автономії волі, що може призводити до обходу закону. Доктрина не містить однозначного юридичного визначення поняття обходу закону в міжнародному приватному праві, а в законодавстві деяких країн взагалі відсутні відповідні положення. Згідно зі ст. 1 Закону «Про міжнародне приватне право» обхід закону – це застосування до правовідносин з іноземним елементом права іншого, ніж право, передбачене відповідним законодавством. За традиційною теорією проблема обходу закону полягає у використанні заінтересованими особами функцій колізійного регулювання на власний розсуд, щоб спровокувати застосування до своїх правовідносин матеріальних норм бажаного правопорядку і уникнути дії норм іншого. Це досягається шляхом умисного створення необхідних підстав. Науковці визначають це як соціально-правовий феномен, який несе в собі відбиток дій учасників приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом, щодо використання на свій лад і на свою користь методу правового регулювання міжнародного приватного права [4, с. 139].

Так, досить закономірно, що значного поширення проблема обходу закону набула саме у сфері сімейних відносин. У мережі Інтернет активно рекламують швидкий шлюб з іноземцем для досягнення найрізноманітніших цілей (від заможного закордонного життя до набуття громадянства). Обхід закону може бути актуальним тоді, коли закон іншої країни встановлює більш сприятливі умови для реалізації особою права на шлюб або коли метою вступу в відповідні правовідносини є не створення сім'ї, а інші цілі, засобом досягнення яких може стати укладення шлюбу.

Окремо можна розглядати обхід закону щодо підстав або передумов укладення шлюбу, щодо процедури та щодо наслідків (фіктивні шлюби). Першу категорію яскраво ілюструє встановлення різного шлюбного віку країнами. За законодавством України право на шлюб мають особи, які досягли шлюбного віку – вісімнадцяти років (ст. 22 Сімейного кодексу України). Також за рішенням суду таке право може отримати особа, яка досягла 14 років, тоді як, наприклад, в Австралії шлюбний вік становить 16 років для жінок і 18 років для чоловіків, у Франції – 15 років для жінок і 18 років для чоловіків, в Англії – 16 років для жінок і чоловіків, в Екваторі

та Колумбії – 12 років для жінок і 14 років для чоловіків, у Перу – 14 та 16 років відповідно. У більшості мусульманських країн для вступу в шлюб необхідно досягти повноліття (у сучасному законодавстві вік, коли молоді люди можуть самостійно одружуватися і виходити заміж, дорівнює 15–18 рокам) [6, с. 103].

Такі звичайні для окремих держав норми в сучасному світі створюють проблему ранніх шлюбів, які руйнують життя дітей, позбавляючи їх права на освіту і розвиток (за переконаннями активістів). Так, благодійна організація «Save the Children» у 2016 році оприлюднила статистику, відповідно до якої у світі кожні сім секунд виходить заміж дівчина віком до 15 років [7].

Незважаючи на це, в правопорядках низки країн ранній шлюб залишається нормою життя, а шлюбний вік у межах 12–15 років є цілком законним, хоч і не завжди бажаним навіть для самої держави. Наприклад, коли у Бангладеші ситуація постала більш гостро, то уряд запропонував стипендії для дівчат, які продовжують навчання в школі після 5 класу, а також лекції про важливість досягнення повноліття до одруження для їхніх батьків [8, с. 3]. Таким чином, укласти шлюб з обранцем/обраницею, що не досягли необхідного віку, можливо, однак варто обрати більш придатний правопорядок. Наприклад, повнолітній громадянин України, почувши відмову в реєстрації шлюбу з 15-літньою нареченою-громадянкою Франції, може звернутись до консульської установи Франції або укласти шлюб безпосередньо у Франції. Тоді Україна визнає його укладенням, оскільки щодо громадянина України вимоги Сімейного кодексу України дотримано. Ця норма визначена в ст. 58 Закону «Про міжнародне приватне право». Відповідно до неї шлюб між громадянами України, шлюб між громадянином України та іноземцем, шлюб між громадянином України та особою без громадянства, укладений за межами України (відповідно до права іноземної держави), є дійсним в Україні за умови додержання щодо громадянина України вимог Сімейного кодексу України щодо підстав недійсності шлюбу. Тут доречно зазначити, що законодавством України передбачено такі підстави недійсності шлюбу: недосягнення шлюбного віку, відсутність взаємної згоди, наявність іншого нерозірваного шлюбу, укладення шлюбу між особами, яким це прямо заборонено (між усиновлювачем та усиновленою ним дитиною, між двоюрідними братом та сестрою, між тіткою, дядьком та племінником, племінницею). Крім того, недійсним є шлюб, зареєстрований з особою, яка визнана недездатною або яка приховала свою тяжку хворобу, а також недійсним є фіктивний шлюб.

Обійти ці заборони теж можна шляхом застосування права іншої держави. Зокрема, заборону щодо одношлюбності можна обійти шляхом застосування правопорядку деяких мусульманських країн, оскільки іслам дозволяє чоловікові мати чотири дружини [6, с. 104].

Так само можна обійти вимогу ст. 21 Сімейного кодексу України, яка передбачає, що шлюб – це союз чоловіка і жінки. Близько 30 країн наразі легалізували одностатеві сім'ї. Так, у Швейцарії цього року провели референдум щодо питання легалізації одностатевих шлюбів, у результаті якого близько 64% виборців підтримали закон, який надає одностатевим парам повні права на вступ у шлюб і усиновлення. Також особи однієї статі можуть одружитись у Нідерландах, Бельгії, Іспанії, Канаді, ПАР, Хорватії, Чехії, Греції, Угорщині, Італії, Ліхтенштейні, на Кіпрі тощо [9]. В Ізраїлі, наприклад, не дозволено укладати шлюб між людьми однієї статі, але такі шлюби визнаються, якщо вони укладені за кордоном за законодавством інших країн. Ще 14 країн світу, не дозволяючи укладати звичайні шлюби між особами однієї статі, запровадили для таких пар альтернативні форми реєстрації подружніх відносин, як-от реєстроване партнерство, цивільний союз, домашнє або життєве партнерство тощо [10, с. 285].

Щодо другого варіанта обходу закону, який стосується встановленої процедури укладення шлюбу, то тут зловживання не надто популярні, оскільки процедура не надто складна і суттєво не відрізняється в різних правопорядках. Згідно із Сімейним кодексом України шлюб укладається за заявою подружжя протягом 1 місяця або в разі необхідності (вагітність, тяжка хвороба). Сьогодні шлюб в Україні можна укласти навіть за добу. Певні особливості можуть визначатися правом держав, де переважають релігійні норми. О. Розгон зазначає, що законодавчій практиці відомі дві основні форми реєстрації шлюбу – державна та релігійна. У багатьох країнах визнається тільки шлюб, який укладено у відповідних державних органах (Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Франція, Швейцарія, Японія тощо). А в окремих країнах допускається укладання шлюбу лише в релігійних установах (Ізраїль, Іран, Ірак, Кіпр, Ліхтенштейн та інші) [6, с. 105]. Наприклад, в Ізраїлі вже можна укласти і світський шлюб, коли нерелігійні наречений і наречена складають та підписують контракт про спільне проживання, який узаконюється в МВС Ізраїлю [11]. А офіційне укладання шлюбу громадянина Сирії з іноземкою (відповідно до місцевого законодавства) може відбутися лише за умов його затвердження органами реєстрації цивільного стану Сирії. Таким чином, шлюбний союз у разі його укладання за кордоном або в мечеті не вважається офіційно зареєстрованим. Таким чином, якщо наречені планують розписатися в Україні і в подальшому виїхати на територію Сирії, то доведеться повторно укладати шлюб уже в сирійських органах РАЦС [12, с. 77].

У деяких країнах особи самостійно можуть обрати форму укладання шлюбу – державну реєстрацію чи релігійну форму (Австралія, Англія, Бразилія, Іспанія, Італія, Канада тощо). В Англії шлюб розглядається як договір, який має бути обов'язково зареєстрований, оскільки, як пишуть англійські юристи, це допомагає встановити сам факт існування шлюбу і момент його укладання. А це має значення, наприклад, під час розподілу майна [6, с. 106].

В.В. Балдинюк у своїй роботі наводить ситуацію, коли громадяни України, не маючи перешкод до вступу в шлюб, націлено виїжджають за кордон із релігійних причин та укладають там шлюб у формі обов'язкового церковного віччання (не реєструючи його в державних органах). Фактом підтвердження обходу закону у сфері сімейно-шлюбних відносин науковець називає справу, що розглядалася в суді Зальцбурга в 1960 році, у якій громадянка Австрії католицького віросповідання уклала в лондонській конторі реєстрації актів громадянського стану шлюб із громадянином Греції православного віросповідання без участі священника. При цьому за грецьким правом на той час вимагалася церковна форма шлюбу, тобто шлюб мав бути укладений за участю православного або католицького священника [4, с. 133].

Третій варіант обходу закону, безперечно, є найпопулярнішим і передбачає укладення шлюбу в інших цілях, ніж створення сім'ї. Для їх досягнення укладаються так звані фіктивні, або удавані шлюби. Відповідно до положень Сімейного кодексу України шлюб є фіктивним, якщо його укладено жінкою та чоловіком або одним із них без наміру створення сім'ї та набуття прав та обов'язків подружжя (ч. 2 ст. 40). В історичному контексті В.В. Балдинюк зазначає про удаване одруження в Бельгії, так зване "mariages blancs", коли шлюби укладалися євреями, щоб уникнути депортації під час світової війни. Такий шлюб укладався з метою отримання національності, наявність якої дозволяла вчинювати дії та користуватися правами, які заборонені іноземцям [4, с. 139].

Фіктивні шлюби і зараз є поширеним явищем, із яким країни намагаються боротися. Одна з причин популярності такого обходу закону – можливість отримання громадянства. Наприклад, укладення шлюбу з громадянином Польщі є підставою для отримання посвідки на тимчасове

проживання, польського громадянства та неможливості видворення з території Польщі, якщо іноземець не становить загрози безпеці країни [13].

Згідно із законодавством Польщі шлюб із польським громадянином не є достатньою підставою для отримання польського громадянства. Для цього іноземець повинен виконати низку додаткових умов: 1) перебувати у шлюбі з громадянином Польщі принаймні 3 роки з дня офіційної реєстрації; 2) легально і безперервно проживати у Польщі не менше 2 років; 3) мати документ про знання польської мови. Бувають випадки, що під час розгляду справи про отримання дозволу на проживання воєвода підозрює обхід закону Польщі. Зокрема, шлюб вважається сумнівним за таких обставин:

- один із подружжя прийняв у подарунок певне майно в обмін на шлюб;
- пара не проживає разом;
- до вступу в шлюб пара не зустрічалася;
- подружжя говорить різними мовами, які не є зрозумілими одне одному;
- свідчення подружжя щодо особистих даних та інших обставин не збігаються.

Укладаючи шлюб із громадянином Польщі, потрібно бути готовим до того, що воєвода час від часу здійснюватиме дзвінки подружжю, запрошуватиме на зустріч, де окремо говоритиме з кожним та ставитиме різнопланові питання, зокрема й особисті [14]. Ставлять і цілком несподівані запитання щодо того, у якій крамниці роблять покупки, яку страву готують найчастіше тощо. Якщо в результаті перевірки з'ясується, що подружжя не дотримується взятих юридичних зобов'язань, не живе разом або, то іноземцеві може бути відмовлено в терміновому дозволі на проживання через «зручності» його/її шлюбу. Така перевірка проводиться в процесі видачі термінової посвідки на проживання і стосується тільки цього процесу, вона не впливає на дійсність шлюбу, укладеного з іноземцем [13].

У США ж говорять про існування «шлюбного шахрайства». Цей термін використовується для опису ситуації, коли особа, яка народилася за кордоном, одружується з громадянином США або із законним постійним мешканцем, задля отримання «зеленої карти», яка надає законне постійне місце проживання в США, тобто для того, щоб обійти (ухилитися) імміграційне законодавство США. Такі шлюби протилежні традиційним і є не зовсім бажаними. Для того, щоб шлюб був дійсним згідно із законом, недостатньо того, щоб пара провела справжню церемонію одруження й отримала всі належні урядові штампки у свідоцтві про шлюб. Вони повинні мати намір жити у справжніх подружніх стосунках і налагодити спільне життя. Якщо подружжя такого наміру не має, то їхній шлюб є фіктивним. Як переконаний уряд США, звичайна сімейна пара має чимало спільного, зокрема мову та релігію. Вони живуть і проводять час разом (їздять у відпустки, святкують важливі події, займаються дітьми). Типові пари також поєднують фінансові та інші аспекти свого життя після одруження. Вони демонструють свою довіру одне одному спільними рахунками в банку та кредитними картками, а також володінням майном, як-от автомобілі та будинки. При цьому будь-які сімейні проблеми примірна сім'я вирішує за допомогою психолога [15].

До шлюбних шахрайств імміграційна влада США ставиться дуже серйозно, щороку виявляючи сотні укладених фіктивних шлюбів. Якщо шахрайство буде виявлено, то на обох партнерів чекають серйозні наслідки. Так, іммігрант, у якого виявиться факт вчинення шлюбного шахрайства, буде депортований із США, а його віза (за наявності) буде анульована. Також законодавство передбачає, що будь-яка особа, яка свідомо вступає в шлюб із метою ухилення від будь-яких положень імміграційного законодавства, може бути ув'язнена на строк не більше як п'ять років або оштрафована на суму не більше як 250 000 доларів США.

Виявлення причетності імігранта до шлюбного шарах-райства може статися на будь-якій із фаз іміграційного процесу. Наприклад, іміграційні органи США вимагатимуть підтвердження дійсності шлюбу в межах первинної заяви на отримання «зеленої карти». Вони можуть ще раз перевірити подружжя тоді, коли імігрант згодом подасть заяву про громадянство США або вже після отримання громадянства, щоб побачити, чи слід його скасувати. При цьому органи, до компетенції яких належить питання іміграції, мають широкі слідчі повноваження щодо виявлення фіктивних шлюбів: вони не тільки можуть вимагати подання документів, а також піддати імігранта та його дружину/чоловіка інтенсивному допиту під час подання заявки, вони можуть відвідувати будинок подружжя, спілкуватися з їхніми друзями, роботодавцями, сусідами тощо. Підозрілими для іміграційних органів США будуть, наприклад, надлишкове нервування на співбесіді, постановочні фото пари, ухилення від відповідей або загальні відповіді, суттєва різниця у віці або культурі, попередні шлюби з іноземцями тощо [16].

Усе частіше пропонується фіктивний шлюб і в Україні (як спосіб швидкого заробітку). Фіктивний шлюб із громадянином України укладається для того, щоб отримати престижну роботу, кредит, посвідку на проживання, громадянство. Таким чином, Україна серед громадян бідних країн досить популярна, оскільки законодавством не передбачено процедуру перевірки намірів майбутнього подружжя, а в судах визнати фіктивність досить складно, адже поліція не має юридичної можливості будь-яким чином контролювати фіктивні шлюби та втручатися в сімейне життя [16]. До того ж немає ані кримінальної, ані адміністративної відповідальності за такий спосіб обходу закону. І це, на жаль, дієвий і цілком реальний шанс для іноземних осіб отримати громадянство. Із кожним роком кількість охочих збільшується. Фіктивні шлюби мають негативне значення, оскільки шкодять інтересам громадян України, наприклад, у контексті визначення статусу народжених дітей та майнових перешкод (захоплення майна або його розподіл між подружжями після розірвання шлюбних відносин).

Отже, дослідивши досвід Польщі, США й України щодо питання обходу закону в контексті укладення шлюбу з іноземцями, можна говорити про різне ставлення країн до його врегулювання. Громадяни США і Польщі (як країн більш економічно розвинених) є вигіднішими партнерами для укладення фіктивного шлюбу. Зважаючи на це, правове регулювання є детальнішим і суворішим, тобто таким, яке має забезпечувати попередження і боротьбу

з обходом закону у відповідних масштабах. В Україні ця проблема видається нібито не такою актуальною, але насправді щороку укладаються тисячі шлюбів з іноземцями. У 2020 році їх було укладено більше 6 тисяч. Найчастіше це відбувалося в межах проекту «Шлюб за добу» [18]. При цьому визначити відсоток фіктивних шлюбів за відсутності зацікавлених осіб і дієвих державних механізмів просто неможливо.

Також треба вказати на сучасні тенденції розвитку інституту шлюбу, оскільки зміни щодо розуміння його сенсу відбуваються досить динамічно. Зараз звичним є поширення ідей «нетрадиційної» сім'ї (полігамних стосунків, бездітності, таких форм шлюбу, як зареєстроване партнерство, гостьовий, раціональний шлюб тощо). Тобто питання взаємовідносин у шлюбі є відкритим і залишається на розсуд подружжя, тому відсутність ознак «звичайної» сімейної пари не обов'язково означає, що такий шлюб є фіктивним. В одних країнах це визнається як девіантна поведінка, в інших – норма життя і традиція. Оскільки українське законодавство не встановлює жодних перевірок намірів пари під час укладення шлюбу, то вважатимемо, що воно є більш демократичним щодо міжособистісних взаємин подружжя. Проте це також є недосконалістю правового регулювання проблеми обходу закону в сімейно-правових відносинах.

Питання обходу закону залишається суперечливим, особливо в частині співвідношення з принципом автономії волі. Обираючи більш сприятливий правопорядок, особи прагнуть реалізувати своє право на шлюб, використовуючи наявні і більш доступні механізми. Обхід закону передбачає не порушення встановлених норм, а лише певну специфіку їх використання. Право на шлюб є одним із тих, що використовується як засіб обходу закону для досягнення певних цілей. Національне законодавство визначає для подружжя передумови, процедуру і наслідки укладення шлюбу. Таким чином, обравши відповідний правопорядок, можна спровокувати застосування до правовідносин бажаних норм, зокрема, щодо шлюбного віку, статі, державної реєстрації тощо. Окремою проблемою є існування фіктивних шлюбів, оскільки шляхом зловживання правами у власних інтересах іноземці неправомірно отримують документи на проживання в країні та навіть громадянство. В Україні (порівняно з Польщею та США) це питання залишається нерегульованим, тому відповідні зловживання з боку іноземних громадян продовжуватимуться, спричиняючи нові факти обходу закону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про міжнародне приватне прав: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV / *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2005. № 32. Ст. 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> (дата звернення 17.10.2021).
2. Бичкова С.С. Обмеження права на шлюб в Україні. Матеріали наукових заходів НАВС. *Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування* Ч. 1. 2015. С. 31–33. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/6945>
3. Воробець Н.А. Колізійне регулювання укладення та припинення шлюбу у міжнародному приватному праві. *Науковий протип: актуальні питання, досягнення та інновації* Т. 1. Харків, 2020. С. 74–76. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/article/view/4848/4803>
4. Балдинюк В.В. Обхід закону у Міжнародному приватному праві. *Журнал європейського і порівняльного права*. Вип. 9 (2). 2018. С. 130–142. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pravo/article/download/4090/3729>
5. Сімейний Кодекс України Закон України від 10 січня 2002 року № 2947-III / *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2002. № 21–22. Ст.135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення 17.10.2021).
6. Розгон О. Укладання шлюбу громадянина України з іноземцем за кордоном. *Мала енциклопедія нотаріуса*. № 6. 2011. С. 102–110.
7. У світі кожні 7 секунд виходить заміж дівчина віком до 15 років. *BBC News/Україна*. 2016. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/10/161011_girls_early_marriage_statistics_world_sd
8. Marriage Laws around the World. *Pew research center*. 2016. URL: https://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/12/2016/09/FT_Marriage_Age_Appendix_2016_09_08.pdf
9. У яких країнах дозволені одностатеві шлюби та союзи. *Слово і діло*. 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/29/infografika/svit/uyakux-krayinax-dozvoleni-odnostatevi-shlyuby-ta-soyuzy>
10. Ткаченко В. Колізійні питання реалізації права на шлюб у міжнародному приватному праві. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 6. С. 282–286. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/6/48.pdf>
11. Особливості укладення шлюбу в Ізраїлі. *MIGRANT.BIZ.UA*. URL: <https://migrant.biz.ua/izrail/emigracia-il/shliub-v-izraili.html>
12. Чумак О. Особливості колізійного регулювання укладення шлюбу. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 2. С. 74–78. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/2/13.pdf>
13. Marrying a foreigner. *Oficjalny portal internetowy Wroclawia*. 2018. URL: <https://www.wroclaw.pl/en/marrying-a-foreigner>

14. Польське громадянство на підставі шлюбу. *Grupa Spectrum*. 2020. URL: <http://grupaspectrum.eu/blog/2020/05/19/польське-громадянство-на-підставі-шл-2/>
15. What Is Marriage Fraud Under U.S. Immigration Law? *NOLO*. URL: <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/free-books/fiance-marriage-visa-book/chapter1-6.html>
16. Marriage Fraud. *MyAttorneyUSA*. URL: <http://myattorneyusa.com/marriage-fraud>
17. For Marriage with Ukrainians foreigners pay considerable sums. *AR MAX GROUP*. URL: <https://www.armaxgroup.com.ua/ru/2017/04/for-marriage-with-ukrainians-foreigners-pay-considerable-sums/>
18. 5 864 шлюби з іноземцями зареєстровано в рамках пілотного роекту «Шлюб за добу» за 10 місяців 2020 року. *Новини Міністерства юстиції України*. 2020. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/5-864-shlyubi-z-inozemtsyami-zareestrovano-v-ramkah-pilotnogo-proektu-shlyub-za-dobu-za-10-misyatsiv-2020-roku>